

Med egne ord

Kalle Moene

Victor D. Norman

Hege Skjeie

Erna Solberg

Jonas Gahr Støre

Et marked for vold

Når statens voldsmonopol erstattes av privat initiativ, er det duket for komplett katastrofe.

Hvorfor har ikke flere konfliktland høstet en stor fredsdividende når de endelig har fått slutt på borgerkrigen i landet?

Spørsmålet er aktuelt flere steder - ikke minst i Colombia, som nylig ble hyllet i Oslo i forbindelse med tildelingen av fredsprisen til president Juan Manuel Santos.

Hva er problemet?

Når krigen er slutt, må soldater fra begge sider av konflikten integreres i det sivile samfunn. Soldater som har levd lenge i bushen og av å angripe hverandre, skal finne sin plass i det sivile. Det må skje raskt. Uten integrasjon får vi lett økende arbeidsløshet, kriminalitet og politisk ustabilitet. Soldatene kan falle tilbake på det de kan best - å slåss og å drive illegal virksomhet som smugling og narkohandel.

Overgangsproblemene kan derfor bli spesielt store når det er få regulære jobber å gå til og staten ikke holder lov og orden. Da kan vi få private løsninger. Resultatet kan bli det Halvor Mehlum, Ragnar Torvik og jeg i flere artikler kaller «beskyttelses skvis» i markedet for voldelig utpressing.

Iskvisen tappes næringslivet og annen virksomhet økonomisk fra to sider - av ranere som plyndrer og av private sikkerhetselskaper som beskytter eiendom og økonomiske interesser mot høye honorarer. De to gruppene kan komme fra det samme volds miljøet.

Vi så dette tydelig like etter slutten på den kalde krigen. Flere land i Afrika foretok store demobiliseringer. Etiopia reduserte sin hær med 500.000 soldater, Eritrea med 50.000, Uganda med 36.000 soldater, Mosambik med 90.000, Namibia med 50.000 og Liberia med 20.000. Mange av de demobiliserte soldatene fant nye inntektskilder som voldelige entreprenører. Militære institusjoner ble til parasitter som jaget det sivile samfunn.

I noen tilfeller fikk man en slags krigsherrekapitalisme der private organisasjoner spilte rollen som både angriper og fredsbevarer. Det beryktede selskapet «Executive Outco-

Soldater som har levd lenge i bushen og av å angripe hverandre, skal finne sin plass i det sivile. Det må skje raskt. Uten integrasjon får vi lett økende arbeidsløshet, kriminalitet og politisk ustabilitet, skriver artikkelforfatteren. Her fra Uganda. Foto: Anthony Nambwaya/Reuters/NTB Scanpix

Med egne ord Kalle Moene

mes» i Sør-Afrika, kalt verdens første «corporate army», er et skremmende eksempel.

Også i Russland etter 1990 finner vi mange eksempler på private voldsentreprenører som økte etterspørselen etter beskyttelse. Den etterspørselen har i stor grad blitt dekket av de kriminelle gruppene selv - for en høy pris. De første såkalte sikkerhetsgrupperingene var i hovedsak engasjert for å kjempe mot andre lignende grupper.

Medlemmene av disse gruppene hadde bakgrunn som agenter i KGB eller som soldater med vold

som spesialkompetanse.

Dette markedet for voldelig utpressing har sin egen logikk. Den enkelte voldsentreprenør kan ende opp som enten raner eller beskytter, alt etter hva som lønner seg mest. Hver voldsentreprenør tjener omtrent det samme enten han er raner eller beskytter. Noen ganger har det faktisk vært de samme personene - politi om dagen og røver om natten. Normalt går imidlertid voldsentreprenørene bare i en av to grupper: en som produserer farene, ranerne, og en som produserer vernet, beskytterne.

Samspillet mellom de to skaper et marked for utpressing som avviker fra både ordinære markeder og fra tradisjonell organisert kriminalitet. Når nye selskaper kommer inn i ordinære markeder, reduseres overskuddet til de som allerede er etablert. Slik er det ikke i markedet for voldelig utpressing. Nye voldsentreprenører øker overskuddet for alle. Noen av entreprenørene tilbyr riktig nok nyttige tjenester i form av beskyttelse der staten svikter. Men problemet som en slik entreprenør løser, er som regel skapt av hans konkurrenter. Derfor innebærer flere voldsentreprenører en høyere pris på beskyttelse.

Organisert kriminalitet domineres gjerne av en hierarkisk mafia. Slik er det ikke nødvendigvis i markedet for voldelig utpressing. Her kan

konkurransen være uorganisert og tilsynelatende fri - noe som kan gjøre situasjonen vanskeligere å bekjempe. En variant av den såkalte Says lov gjelder: Økt tilbud av vold skaper sin egen etterspørsel - til en høyere pris. Dette er et stort problem i alle postkonfliktområder.

I dagens Colombia er denne uheldige utviklingen i full gang. Særlig paramilitære grupper er nå på vei inn i sikkerhetsselskaper. Det gir de som er igjen i åpen illegal virksomhet, høyere inntekter fra utpressing og narkohandel. Da blir det ikke lett å få til en positiv fredelig utvikling som gir en høy fredsdividende til alle.

Kalle Moene, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo

Mer debatt på side 24-25 →

Neppe varmere i vikingtiden
Bjørn Samset

Banker innkrever spillgjeld
Stein Sjølie

Data driver produktiviteten
Roger Schjerva

Et arbeidsuhell, Sanner?
Marianne Marthinsen

Lest siden sist

Justen er altså klar: Den fastslår at politikerne skal holde de klamme fingrene sine unna. **VG-kommentator Astrid Meland forteller leserne at det bare er politikere uten klamme hender som har lov til å drive aktivt statlig eierskap.**

Ingen kommentar til det, bortsett fra at jeg ønsker alle lesere av DN som gidder å lese dette en riktig god jul og håper de får noe mer spennende enn DN under juletreet.

Den selverklærte valutamegleren Nils-Johan Pedersen hilser i DN etter at han er pålagt to års konkursskarantene av Oslo byfogdembete.

Denne gangen er Gahr Støres vingling til å leve med, fordi han kommer til riktig konklusjon til slutt.

Høyres stortingsrepresentant Steffan Heggelund forklarer i VG at han ikke er prinsipielt imot vingling bare det ender godt.

Klassekampen er et stort hus og skal romme mange meninger. Men jeg kan ikke ha skribenter som uttrykker direkte støtte til protofascister som Marine Le Pen.

Sjefredaktør Bjørgulv Braanen i Klassekampen sier takk for nå til skribent og tidligere medlem av SUF, Rød Front, AKP (ml), RV og Rødt Trond Andresen som skrev at hvis han hadde vært fransk, ville han stemt på Le Pen.

Regjeringen har ingen planer om å begynne med narkohandel.

Statsminister Erna Solberg forteller på sin pressekonferanse før jul at det finnes grenser for Høyres interesse for nye ideer og bedre løsninger.

For noen av målprisvarene sliter produsentene med å oppnå målpris, størst avvik er det for knollselleri. Rosenkål oppnår derimot en produsentpris som ligger godt over målprisen.

Landbruksdirektoratet rapporterer om en vanskelig tid for knollselleri.

KRAGERØ: Ordfører Jone Blikra åpner den kommunale pengepengen og med fullmakt fra formannskapet spanderer han pølsefest på barn og unge opp til 16 år.

KV-Kragerø Blad Vestmar

lestsidensist@dn.no

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen Telefon: 22 00 10 59 Sentralbord: 22 00 10 00 Epost: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom Underinnlegg/replikk: Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) Legg ved portrettfoto.

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.